

”נקודה טובה” – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

(גיליון 35 - שנת תשפ”א גיליון ”קרח” – ב’ תמוז תשפ”א, 12 יוני 2021)

לע”נ אמו”ר ר’ יוסף-חיים ב”ר יעקב רוט ז”ל

ב”ה

”נקודה טובה” לפרשת ”קרח” – סיפורו של מלך

לאחרונה אנו שומעים שוב ושוב על ”תקלות” וחריקות תקשורתיות מכיוונו של בית המלוכה האנגלי. אך למרות הכל, העם האנגלי דבק בבית המלוכה הסימלי ”שלו” ובמלכתו הקשישה וממשיך לשאת בעלויות הגבוהות של החזקתו – יותר ממאה מליון דולר, לשנה.

לעומת זאת, גורלם של מלכי צרפת והצאר של רוסיה, היה פחות נחמד. הם שלטו במדינותיהם ביד ברזל ואילו ההמונים מרדו בהם והוציאו אותם להורג.

פרשתנו פרשת קורח, עוסקת גם היא בנושא ההנהגה. קורח המבקש גדולה לעצמו, מארגן קבוצת אופוזיציה ויוצא למרוד במשה רבנו. גם הוא רוצה לקבל ”גיוב”.

ההפטרה ש”מתכתבת” עם הפרשה, עוסקת בבקשת העם משמואל הנביא, למנות להם מלך (שמואל א, יב). והנה, למרות שהתורה עצמה מגדירה ומאפשרת את מינוי המלך, מקבל שמואל (ששימש עד עכשיו גם כמנהיג העם) את דרישת העם כעלבון אישי, וכתלונה (לכאורה) נגד התנהלותו. מעין ”מרד” בזעיר אנפין המתכתב במשהו עם האירוע של קורח, אף שהוא רחוק ממנו מאד.

בניגוד למרד של קורח שהסתיים בכך שהאדמה בלעה את קורח ואת כל עדתו, מסתיים נאום התוכחה של שמואל במחילה מצידו ובקריאה לעם: **”...אֵךְ אֵל תִּסְרוּ מֵאַחֲרַי ה' וְעַבְדְּתֶם אֶת ה' כָּכָל לְבַבְכֶם”** (שמואל א יב, כ).

האם התורה אכן תומכת או מעוניינת במשטר מלוכני?!

בניגוד לכל מצוות התורה שהינן ברורות ו”חתוכות”, הרי שפרשת המלך, ”מגומגמת” משהו. אכן, שום תְּשִׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ...”, אומרת התורה (דברים יז, טו), אבל רק אם אתה רוצה... כלשון הפסוק הקודם: **”כִּי תִבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וִירְשָׁתָה וְיָשְׁבַתָּה בָּהּ וְאַמַּרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ כָּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי”** (שם, טו). אם תרצה מלך ככל הגויים, או אז, תוכל למנות לך. ואכן, חז”ל נחלקו האם מצוות מינוי המלך הינה חובה או רשות (סנהדרין כ, ע”ב).

הנצ”ב (הרב נפתלי צבי יהודה ברלין), ראש ישיבת וולוז'ין – אם הישיבות בעת החדשה, בפירושו לתורה (העמק דבר, דברים, שם) אומר, כי מינוי המלך תלוי ברצון ובהסכמת העם. עולו של המלך (על סמכויותיו הנרחבות), לא מתאים לכל דור. ולכן אי אפשר לצוות על כך. ואכן כפי שאמרנו התורה הציגה את נושא מינוי המלך, כתלוי ברצון העם.

הרב חיים דוד הלוי, רבה הראשי של תל אביב טען כי פרשת המלך נכתבה סתומה ועמומה בכוונה. התורה לא מגדירה לנו משטר מדיני או כלכלי ומשאירה לנו לקבוע את סדרי החיים בהתאם לצרכי הדור והתקופה.

"נקודה טובה" – מסע בשבילי הרוח של עם ישראל

קדם להם הר"ן – רבי ניסים גירונדי (בן המאה הארבע עשרה, בספרד) שכתב, כי ניתן ללמוד על נושאי "הסידור המדיני" גם ממשפטי האומות (דרשות הר"ן, יא). כפי שאכן קרה בנושא מבנה מערכת המשפט, כאשר משה רבנו שמע לעצת יתרו חותנו.

מאידך, התורה עסקה רבות ביצירת "בלמים ואיזונים" בין כוחות ההנהגה השונים בעם (מלך, נביא, כהן, סנהדרין) ובהגבלת כוחו של המלך (לא ירבה לו סוסים, נשים ורכוש).

זאת ועוד, במסגרת ה"בלמים", מְצַנֵּה המלך לקרוא תמיד בספר תורה אישי קטן הצמוד אליו ולהפנים את מצוות התורה: "לְבַלְתִּי רוּם לָבְבוּ מֵאֲחִיו" (דברים יז, כ).

הרב חיים נבון (רב, הוגה, סופר ופובליציסט) בספרו החדש **מדינה קטנה לעם גדול**, עוסק בסוגיות אלה ושואב השראה לדמותה של המדינה המודרנית מן התנ"ך, תוך שהוא מעלה על נס את מקומן של יחידות הזהות הטבעיות - המשפחה, השבט והקהילה ומציין כי עם ישראל נבנה "מלמטה למעלה". החל ממשפחת אברהם אבינו, אל העם. וכי רק אחרי מאות שנים של הנהגה על ידי השופטים, הופיעה המדינה (על כל מנגנוניה ומוסדותיה) בראשות המלך.

החל מכניסת עם ישראל לארץ ישראל, במשך מאות שנים, התנהל עם ישראל ללא מסגרת מדינית או פוליטית, מתוך אחווה ועזרה הדדית. בימי קדם כאשר האדם הפך לנוקק או לנצרך, הוא זכה לעזרה מבני משפחתו ומשכניו. ואכן, אחד הכלים שסייעו בכך היה "מעשר עני" שחולק על ידי כל חקלאי לשכניו הנזקקים, ללא כל צורך במנגנונים ביורוקרטיים של גביה, חלוקה ובקרה.

העיסוק בסוגיית מינוי המלך כיום, הינו רק בבחינת תיאוריה ו"תורה לשמה". אולם, העיסוק במערכת היחסים ההדדית שבין האדם למשפחתו ולקהילתו ובין הקהילות והערים למדינה, הינו בבחינת "הלכה למעשה" בתחומי החינוך, הדת, העזרה ההדדית ועוד והוא מחייב כיום חשיבה מחודשת, לדברי הרב נבון.

המצב בו האזרח יושב "בידיים שלובות" ומחכה שהשלטון המרכזי (המדינה) יפתור את כל הבעיות, איננו מצב בריא, הוא טוען. בסוגיות רבות – כלכליות וחברתיות, זו זכותו וחובתו של האזרח, להתנדב, ליצור קהילות, ארגונים ואגודות של עזרה הדדית ולקחת אחריות על מה שקורה סביבו. ולסייע בהשלמת הפערים וה"חוסרים".

כך אנו פוגשים את ארגוני החסד וחלוקת המזון, השאלת הציוד הרפואי, שמירת הסביבה, סיוע משפטי לאוכלוסיות חלשות, עזרה ראשונה נפשית, ושאר ארגוני המגזר השלישי – מגזר ההתנדבות, הפועל לתועלת הציבור.

וכך במסגרת הלימוד של מבנה ושיטת השלטון, הגענו לעסוק גם בחובתו הדתית והאזרחית של כל אחד מאיתנו לסייע לשלטון המרכזי, להיות שותפים ולקחת אחריות.

נחתום במילותיו של ג'ון קנדי – נשיא ארה"ב הצעיר, שנרצח בשנת 1963: "אל תשאל מה המדינה יכולה לעשות בשבילך, שאל מה אתה יכול לעשות בשביל מדינתך".

מסכת שבת תפא, אשה רוא

לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה (במייל ו/או בווטסאפ), ניתן לפנות למייל: rothmoshe@gmail.com

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש.

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל. **אהבת! הפץ בין חבריך.**